

İş Yaşamında Nöroçeşitlilik Araştırmalarının Bibliyometrik Bir İncelemesi

A Bibliometric Analysis of Neurodiversity Research in the Context of Workplaces

Muhammed Yusuf Ertek^{1*}
Nesrin Kaplan¹
Ramazan Furkan Özkul¹
Seyhan Özdemir¹

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İnsan
Kaynakları Yönetimi Bölümü, Isparta,
Türkiye, yusufertek@gmail.com,
nesrinkaplan@sdu.edu.tr,
ramazanozkul@sdu.edu.tr,
seyhanozdemir@sdu.edu.tr,
ror.org/04fjte88

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Öz: Bu çalışmanın amacı, nöroçeşitliliğe yönelik araştırma eğilimlerini; yönetim, psikoloji, eğitim ve insan kaynakları disiplinlerdeki gelişim sürecini ve bilimsel yayınların yapısını bibliyometrik analiz tekniğiyle incelenmesidir. Web of Science veri tabanında 2000-2024 yılları arasında yayımlanan 546 akademik yayın, VOSviewer yazılımı aracılığıyla yazar iş birlikleri, atıf ilişkileri ve anahtar kelime analizleri bağlamında incelenmiştir. Elde edilen bulgular, nöroçeşitlilik temasının disiplinlerarası bir nitelik taşıdığını ve özellikle psikoloji, eğitim ve iş dünyası bağlamlarında giderek artan bir akademik ilgiye konu olduğunu göstermektedir. Çalışma sayısında 2016 yılından itibaren belirgin bir artış gözlenmiştir; 2024 yılı ise en yüksek yayın sayısına ulaşılan yıl olmuştur. Araştırmaların büyük ölçüde Anglosakson ülkelerde yoğunlaştığı, buna karşılık Asya ve Afrika kıtalarında konuya ilişkin akademik üretimin görece sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Analiz kapsamında, en etkili yazarlar, en çok yayın yapan ülkeler, en fazla atıf alan çalışmalar ve konunun zamansal evrimi detaylı biçimde ortaya konulmuştur. Böylece, alandaki temel katkılar ile birlikte henüz yeterince ele alınmamış araştırma boşlukları da tespit edilmiştir. Bulgular, nöroçeşitlilik konusunun akademik gelişimini kapsamlı bir çerçevede sunarak, gelecekteki çalışmalara yön vermeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, nöroçeşitlilik literatürünün büyük ölçüde otizm ve engellilik odaklı şekillendiği; buna karşılık insan kaynakları yönetimi bağlamında gerçekleştirilen çalışmaların sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nöroçeşitlilik, Bibliyometrik Analiz, Yönetim, İnsan Kaynakları Yönetimi, İş Yeri

Geliş Tarihi/Received: 09.04.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 18.06.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
29.06.2025

Abstract: This study aims to explore research trends on neurodiversity, examining the evolution of this concept within the fields of management, psychology, education, and human resources, as well as the structure of scientific publications, using bibliometric analysis. A total of 546 academic publications indexed in the Web of Science database between 2000 and 2024 were examined using VOSviewer software in terms of author collaborations, citation networks, and keyword co-occurrences. The findings indicate that the topic of neurodiversity has an interdisciplinary structure and has attracted increasing scholarly interest, particularly in the contexts of psychology, education, and business. A significant rise in the number of publications has been observed since 2016, with 2024 marking the peak in publication output. The research is largely concentrated in Anglo-Saxon countries, while academic contributions from Asia and Africa remain relatively limited. Within the scope of the analysis, the most influential authors, leading countries in terms of publication volume, highly cited studies, and the temporal evolution of the field were identified. In doing so, the study highlights major contributions to the literature as well as existing research gaps. The findings offer a comprehensive overview of the academic development of neurodiversity research and aim to serve as a guide for future investigations. Moreover, the literature predominantly focuses on autism and disability, whereas studies examining neurodiversity within the context of human resource management remain scarce.

Keywords: Neurodiversity, Bibliometric Analysis, Management, Human Resource Management, Workplace

Extended Abstract

This study aims to examine research trends concerning neurodiversity and to analyze the developmental trajectory and structural characteristics of scientific publications within the disciplines of management, psychology, education, and human resources through bibliometric methods. Neurodiversity is considered a natural component of human cognitive architecture, encompassing neurological variations such as autism spectrum disorder (ASD), Attention Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD), and dyslexia. Although such conditions were historically classified within the scope of mental disorders, contemporary approaches increasingly recognize cognitive diversity as an integral aspect of human variability. In parallel with this shift, the concept of neurodiversity has attracted growing scholarly interest in recent years, particularly within the aforementioned fields.

Accordingly, the present study analyzes academic publications on neurodiversity using data retrieved from the Web of Science (WoS) database. The study seeks to identify prominent authors, institutions, keywords, and citation networks in the field. Additionally, it aims to reveal existing research gaps, highlight disciplinary trends, and provide a structured overview to inform future research. To achieve this aim, the Web of Science (WoS) database was used to conduct the bibliometric analysis of publications on neurodiversity, selected due to its global scope and inclusion of high-impact journals. For data analysis, the software VOSviewer version 1.6.20 was employed. VOSviewer is widely used in bibliometric research to create, visualize, and explore network maps based on bibliometric data. During data collection, all WoS indexes were scanned using the query formulation ALL = (“neurodiversity” AND “neurodivergent”), and relevant publications were identified. In line with the interdisciplinary nature of the topic, publications from categories such as management, psychology, education, and social sciences were included. Although no time restrictions were initially imposed, it was observed that publications on neurodiversity began appearing in the WoS database from the early 2000s. Consequently, a total of 546 publications dated between 2000 and 2024 were analyzed. Due to the relatively limited number of studies, documents of all types languages were included in the analysis. Moreover, no country or regional filters were applied during the query process.

In the findings section of the research, several analyses were conducted regarding neurodiversity-related publications, including publication year trends, country-level citation analysis, contributing institutions, keyword distributions, bibliographic coupling, co-authorship analysis, citation analysis of authors, index category classifications, research area mappings, and alignments with the Sustainable Development Goals (SDGs). These analyses were conducted using both VOSviewer and the analytical tools provided by the Web of Science platform. The data show that studies in the field of neurodiversity began to appear in 2005. While publication trends remained relatively stable until 2015, a significant increase began in 2016 and has continued to rise steadily since 2019. The number of studies conducted in 2024 reached 189. This suggests that neurodiversity has increasingly become a topic of interest in the academic literature. Further analysis of the temporal distribution of studies in the field of management reveals that most publications have been produced in the last three years, with 14 in 2024, 9 in 2023, and 7 in 2022. In total, 59 studies were identified in the management domain. Within this context, the term “human resource management” frequently appears in publication titles, indicating a focused interest on HR-related dimensions of neurodiversity.

In addition, interdisciplinary studies were found to be predominantly centered on education and social sciences. Authors such as Pellicano, Happé, and Baron-Cohen were identified as influential figures shaping the direction of research in this area. These findings reveal that neurodiversity offers a critical perspective for developing inclusive policies in both academic and practical contexts, while also emphasizing the necessity of addressing gaps in institutional-level research. In this regard, increasing the number of multidisciplinary studies, particularly in human resource management and business strategies, represents an important step for the future development of the field. According to the results

of the bibliometric analysis, research output in the neurodiversity domain is most concentrated on topics such as autism, inclusive employment, and employer perspectives. This trend indicates a general orientation in the literature toward recognizing individual differences and formulating human resource policies sensitive to diversity. Studies from countries like the United States and the United Kingdom are often oriented toward practical applications and institutional strategy development, suggesting that neurodiversity is evolving globally within the context of workplace policy-making. However, in the Turkish context, empirical research on the employment experiences of neurodivergent individuals remains extremely limited, indicating a significant gap in the development of the field. There appears to be a noticeable lack of academic and institutional attention to the labor force participation of neurodivergent individuals in Turkey. Existing academic studies are largely concentrated on autism spectrum disorder and rely on a limited number of scale adaptations and descriptive analyses. Other neurodivergent conditions such as ADHD, dyslexia, and behavioral disorders have received little to no attention in workplace-related studies. Through this study, a general framework regarding the concept of neurodiversity has been outlined. Future research is recommended to examine neurodiversity-related issues within the national academic literature. From a human resources perspective, it is also suggested that traditional evaluation methods be reassessed in order to reduce barriers encountered by neurodivergent individuals in recruitment processes.

1. Giriş

İnsanların bilişsel süreçleri, farklı deneyimler ve nörolojik farklılıklar doğrultusunda çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik, bireylerin problem çözme yaklaşımlarından öğrenme yöntemlerine kadar pek çok alanda ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda toplumun gelişiminde de önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Fakat geleneksel anlayış, nörolojik farklılıkları olan bireylerin potansiyellerini tam anlamıyla sergileyebilmelerinin önünde engeller oluşturabilmektedir. Oysaki bireylerin farklı düşünme biçimlerini kabul eden ve destekleyen bir bakış açısı, bireysel başarıları artırmanın yanı sıra daha kapsayıcı ve yenilikçi bir toplumsal yapı oluşturulmasına olanak sağlayacaktır. Bu doğrultuda nöroçeşitlilik anlayışının benimsenmesi, bireylerin yeteneklerini sergileyebilecekleri ortamların oluşturulmasını ve toplumsal yapının farklılıkların zenginleştirdiği bir yapıya dönüşmesini mümkün kılabilir.

Nöroçeşitlilik, insanın bilişsel yapısının doğal bir unsurudur. Otizm spektrum bozukluğu (ASD), dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu (ADHD) ve disleksi gibi nörolojik farklılıkları kapsamaktadır. Her ne kadar bu özellikler, geçmişte ruhsal hastalıklar kapsamında değerlendirilmiş olsa da günümüzde bilişsel çeşitliliğin, insan doğasının ayrılmaz bir parçası olduğu kabul edilmektedir (Doyle, 2020; Walters, 2024). Bu değişen bakış açısı, nöroçeşitli bireylerin yalnızca desteklenmesi gereken gruplar olarak değil, aynı zamanda topluma ve iş dünyasına değer katan bireyler olarak değerlendirilmesine imkân tanıyabilir. Bireysel farklılıkların yanı sıra toplumun ve iş dünyasının bu farklılıklara yaklaşımını şekillendirebilir. Nöroçeşitli bireylerin özgün yeteneklerinin fark edilmesi ve desteklenmesi, bireysel gelişim ve toplumsal ilerlemeyi teşvik edebilir. Bu bireylerin iş yaşamına katılımının sağlanması ve onların sosyal yaşamdaki rolleri anlaşıldıkça, potansiyellerini en iyi şekilde kullanmalarını sağlayacak ortamlar oluşturmak mümkün olabilir. Bu potansiyelin en belirgin göstergesi, nöroçeşitli bireylerin sosyal ortamlarda ve iş yaşamlarında sergiledikleri kendilerine özgü güçlü yönlerdir. Örneğin, otizmlili bireyler detaylı analiz yapma ve örüntü tanıma konularında üstün yeteneklere sahipken, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğuna sahip bireyler de diğerlerinden farklı problem çözme becerileriyle öne çıkmaktadır (Ezerins vd., 2023; Walters, 2024). Dolayısıyla nöroçeşitli bireylere yönelik farklılıkların bilinmesi, doğru yönlendirilmesi ve toplum tarafından daha iyi anlaşılması; söz konusu bireylerin özgün katkılarının fark edilmesi ve değerlendirilmesi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Bu doğrultuda nöroçeşitli bireylerin iş gücüne katılımı, yalnızca bireysel kazanımlarla sınırlı kalmamakla birlikte örgütlerin problem çözme kapasitelerini artırarak farklı/yenilikçi düşünme

becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. Farklı bakış açılarından gelen çözüm önerileri, sorunların ele alınmasında daha kapsamlı yaklaşımların değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır (Krzeminska vd., 2019; Khan vd., 2022). Toplumsal farkındalığın artması ve savunuculuk çalışmaları, nöroçeşitli bireylerin çeşitli sektörlerde temsil edilmesini desteklemekte; bu gelişme organizasyonları işe alım süreçlerini ve kurumsal kültürlerini yeniden değerlendirmeye yönlendirmektedir (Ratten, 2024). Nitekim bu yaklaşım, çalışan bağlılığını güçlendirmekte ve örgütsel verimliliği de artırmaktadır (Bölte, 2024). Ancak bu bireylerin iş yaşamında etkin şekilde desteklenmesi/değerlendirilmesi geleneksel uygulamaların değişimini gerektirmektedir. Örneğin; işe alım süreçlerinin nöroçeşitli adaylara uygun hale getirilmesi, beceri odaklı değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi ve alternatif mülakat tekniklerinin uygulanması önem kazanmaktadır (Khan vd., 2022; Krzeminska vd., 2019). Nöroçeşitliliği destekleyen örgütsel eğitim programları ise çalışanların farklı nörolojik özelliklere sahip meslektaşlarıyla etkili iletişim kurmasını yardımcı olmaktadır (Rollnik-Sadowska & Grabińska, 2024). Esnek çalışma düzenlemeleri ve duysal açıdan uyumlu çalışma ortamları, nöroçeşitli çalışanların mutluluk düzeylerine ve gösterdikleri performansa katkı sağlamaktadır (Drader-Mazza vd., 2024). Bu yaklaşımı benimseyen örgütler de etik sorumluluklarını yerine getirmenin yanı sıra değerlendirilmemiş yetenek potansiyelini ortaya çıkararak örgütsel sürdürülebilirliklerini güçlendirmektedir (Krzeminska vd., 2019; Ratten, 2024). İnsan sermayesinin çeşitliliğini daha geniş bir perspektiften ele alan bu yaklaşım, nöroçeşitliliğin anlaşılmasına yönelik gerçekleştirilen programlarının iş gücüne katılımı artırdığını ve örgüt kültürünü daha kapsayıcı bir duruma getirdiğine dikkat çekmektedir (Drader-Mazza vd., 2024). Bunların yanı sıra nöroçeşitli bireylerin farklı/yenilikçi çözümler üretme ve karmaşık problemleri ele almadaki performansları, örgütsel başarı için önemlidir (Khan vd., 2022; Krzeminska vd., 2019).

Nöroçeşitli bireylerin toplumsal yaşama ve iş gücüne katılımlarının sağlanması, sadece örgütsel düzeyde yapılan düzenlemelerle sınırlı değildir. Çünkü bu bireyler, gündelik yaşamlarında da çeşitli önyargılar ve yapısal engellerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Söz konusu önyargılar ise onların potansiyellerini tam anlamıyla kullanmalarını zorlaştırmakta, yaşam kalitelerini ve mutluluk düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim Nöroçeşitlilik Yaklaşımı'na göre bireylerin nörolojik farklılıkları, herhangi bir hastalık ya da eksiklikten ziyade çeşitliliğinin doğal bir parçasıdır. Bu yaklaşımla, bireysel farklılıkların güçlü yönlerine ve özel ihtiyaçlarına göre anlamlı şekilde desteklenmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir (Singer, 1999; Walker, 2021). Söz konusu yaklaşımla birlikte, alanyazında nöroçeşitli bireylerin toplumsal deneyimlerini açıklamak amacıyla çeşitli kuramlardan da yararlanılmaktadır. Örneğin Damgalama Kuramı (Goffman, 1963), nöroçeşitli bireylerin sosyal kimliklerinin olumsuz şekilde etiketlenmesinin, onların toplum bağlamında değersizleştirilmesine ve psikolojik olarak olumsuz sonuçlar yaşamasına neden olabileceğine yönelik bakış açısı sağlamaktadır. Sosyal Kimlik Kuramı (Tajfel & Turner, 1979), bu bireylerin grup içi aidiyet yoluyla olumlu sosyal kimlikler inşa edebileceğine işaret etmektedir. Allport'un (1954) Gruplar Arası Temas Kuramı, önyargıların azaltılması ve sosyal kapsayıcılığın artırılması için farklı gruplar arasında anlamlı temas koşullarının sağlanmasının önemini vurgulamaktadır. Planlı Davranış Kuramı (Ajzen, 1991) ise bir toplumdaki bireylerin nöroçeşitli bireylerle etkileşime geçme niyetlerini; tutum ve algılanan sosyal normlar kapsamında açıklayabilir.

Bu çalışmanın amacı, yönetim, psikoloji, eğitim ve insan kaynakları alanlarındaki nöroçeşitlilik araştırmalarının bibliyometrik analiz tekniğiyle incelenmesidir. Nöroçeşitlilik, son yıllarda özellikle söz konusu alanlarda giderek daha fazla ilgi gören bir kavram haline gelmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, Web of Science (WoS) veri tabanı üzerinden elde edilen verilerle nöroçeşitlilik alanındaki bilimsel yayınları analiz ederek, alandaki öne çıkan yazarları, kurumları, anahtar kelimeleri ve atıf ağlarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca, bu analizler aracılığıyla alandaki mevcut araştırma boşluklarını belirlemek, literatürdeki eğilimleri görmek, alandaki öncü kurum ve yazarları görmek ve gelecekteki çalışmalar için yön gösterici bir çerçeve sunmak amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

Bu çalışmada, nöroçeşitlilik alanındaki bilimsel yayınların bibliyometrik analizi için Web of Science (WoS) veri tabanı kullanılmıştır. WoS, küresel bir coğrafi kapsama sahip olması ve yüksek etki faktörüne sahip yayınları içermesi nedeniyle tercih edilmiştir (Brito-Ochoa vd., 2020, s. 71). Bibliyometrik metodoloji, yazar analizi, atıf analizi ve anahtar kelime analizi gibi nicel yaklaşımların bibliyometrik verilere uygulanmasını ifade etmektedir (Ragazou, vd., 2022). Aynı şekilde bibliyometrik analiz ise araştırmacıların niceliksel teknikler aracılığıyla geniş bir makale koleksiyonunu nesnel bir şekilde analiz etmelerine imkân tanımaktadır (Kraus vd., 2022).

Veri toplama sürecinde, WoS veri tabanında ALL=(“neurodiversity” ve “neurodivergent”) formülasyonu kullanılarak tüm dizinler taranmış ve ilgili yayınlar belirlenmiştir. Ayrıca, Web of Science kategorileri için disiplinler arası bir yaklaşım benimsenerek, yönetim, psikoloji, eğitim ve sosyal bilimler gibi alanlardaki yayınlar dahil edilmiştir. Zaman aralığı olarak tüm yıllar seçilmiş, ancak nöroçeşitlilik konusundaki yayınların WoS veri tabanında 2000’li yıllardan itibaren görülmeye başlanması nedeniyle, 2000-2024 tarih aralığındaki 546 yayın bu çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Konuya ilişkin çalışma sayısının az olması nedeniyle tüm dillerde yazılan doküman tipleri analize dahil edilmiştir. Sorgu filtrelemesinde bir ülke ya da bölge ayırımına gidilmemiştir.

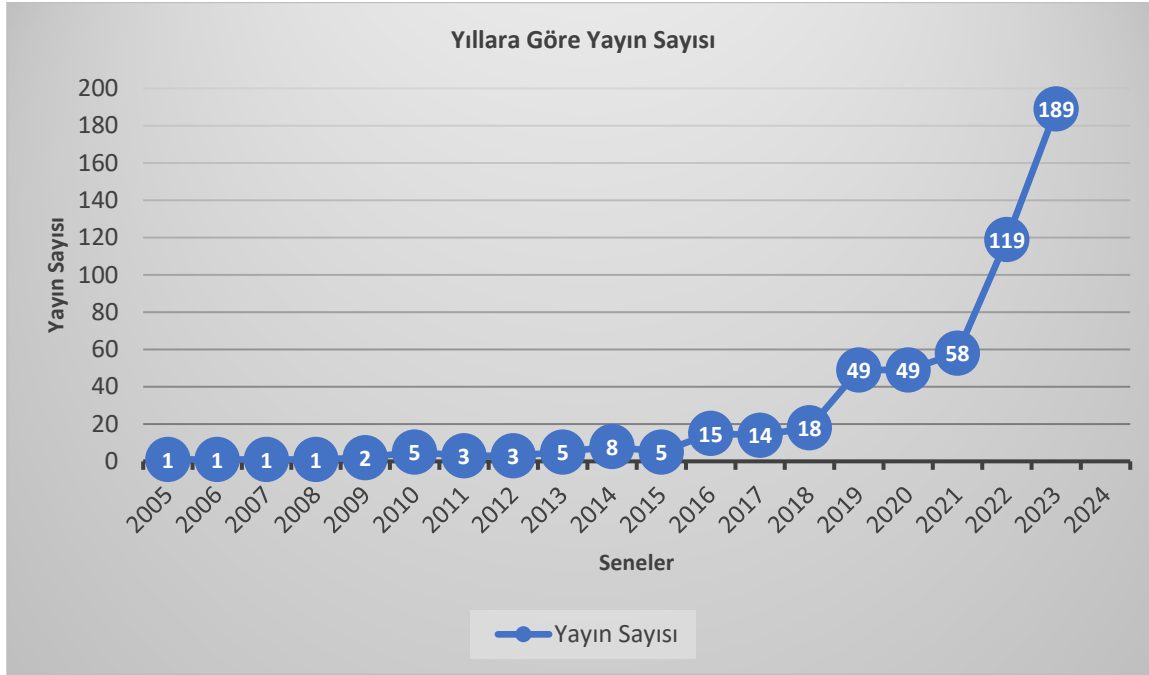
Verilerin analizi için VOSviewer 1.6.20 analiz programı kullanılmıştır. VOSviewer, bibliyometrik analizlerde ağ verilerine dayalı haritalar oluşturmak, bu haritaları görselleştirmek ve keşfetmek için yaygın olarak kullanılan bir araçtır (Van Eck & Waltman, 2021, s. 3). Bu çalışmada, VOSviewer yazılımı aracılığıyla nöroçeşitlilik alanındaki yayınların metin verilerine dayalı haritalaması, anahtar kelime analizi, ortak yazarlık analizi ve ortak atıf analizleri gerçekleştirilmiştir. Anahtar kelime analizi, alandaki öne çıkan temaları ve araştırma odaklarını belirlemek için kullanılmıştır. Ortak yazarlık analizi, yazarlar ve kurumlar arasındaki iş birliklerini ortaya koyarken, alandaki etkili yayınları ve atıf ağlarını incelemek amacıyla uygulanmıştır (Donthu vd., 2021). Bu bibliyometrik analiz, nöroçeşitlilik alanındaki mevcut bilimsel literatürün sistematik bir şekilde değerlendirilmesini sağlayarak, alandaki araştırma eğilimlerini, gelecekteki çalışmalar için potansiyel alanları ve bilimsel iş birliklerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

3. Bulgular

Araştırmanın bulgularında “nöroçeşitlilik” konularına ilişkin; yayın yılları analizi, ülkelerin atıf analizi, yayınların yapıldığı kurumlar, anahtar kelime analizleri, dokümanların bibliyografik eşleşme analizi, ortak yazar analizi, yazarların atıf analizi, dizin kategorisi, çalışma alanı analizi ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri analizlerine yer verilmiştir. Analizlerde VOSviewer ve Web of Science’ın kullanıcıya sunduğu analizlerden yararlanılmıştır.

3.1. Yayın yılları analizi

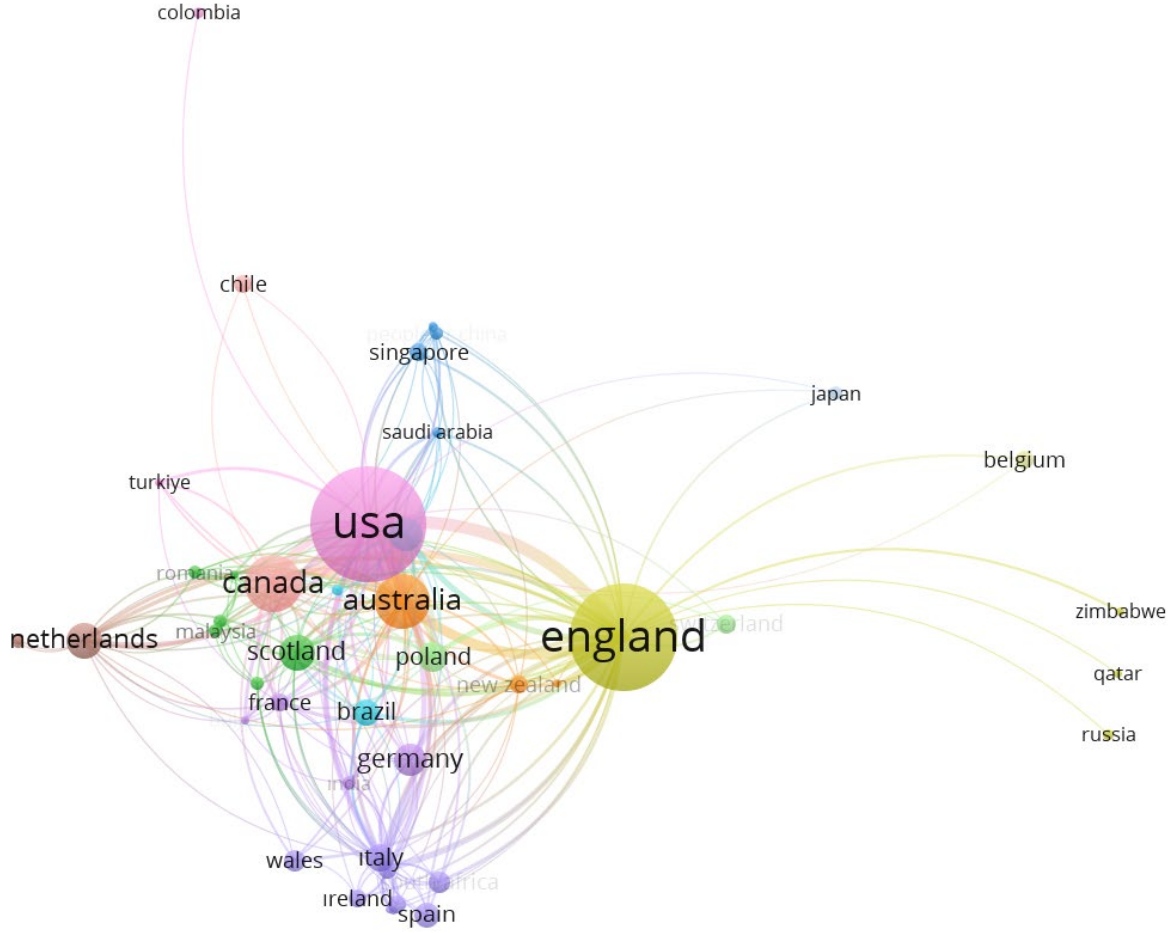
Bulgulara göre yıllar bazında yapılan tarama yönteminde yayınlanan çalışmaların dağılımı, Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1*Yıllara Göre Yayın Sayısı***Kaynak:** Web of Science (WoS) veri tabanı

Şekil 1’de görüldüğü üzere nöroçeşitlilik alanında yapılan çalışmalar, 2005 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Yayın eğilimi 2015’te görece durağan bir seyir izlerken, 2016’da başlayan yayın sayısındaki artış, 2019’dan günümüze kadar belirgin bir yükseliş göstermiştir. 2024 yılında yapılan çalışmaların sayısı ise 189’dur. Bu noktada nöroçeşitliliğin literatürde bir ilgi alanı olmaya başladığı söylenebilir.

3.2. Ülkelerin atıf analizi

Nöroçeşitlilik kavramından elde edilen veriler üzerinde ülkeler bazında en çok dokümanı olan ülkeler ve bu dokümanların atıf analizleri yapılmıştır. Toplamda 59 farklı ülkede nöroçeşitlilik konusunun çalışıldığı ve en az 5 atıf alan ülke kriteri seçildiğinde de 33 ülkenin analizde yer aldığı görülmektedir. Analizlere dair şekil 2 ve tablo 1 aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2*Nöroçeşitlilik Kavramı Kapsamında Ülkelerin Atıf Analizi*

Nöroçeşitliliğe ilişkin veriler üzerinde yapılan analizde, 190 çalışma ile en çok dokümanı olan ülkenin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olduğu, ABD'nin çalışma sayısı fazla olmasına rağmen atıf alma bakımından İngiltere'nin 2318 atıfı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Nöroçeşitlilik konularını çalışarak ön sıralarda yer alan diğer ülke ve ülkelere dair doküman analizi ve atıf sayılarına Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1*Nöroçeşitlilik Kavramı Ülkelerin Doküman Analizi ve Atıf Sayıları*

Ülke	Doküman Sayısı	Atıf Sayısı
İngiltere	165	2318
ABD	190	1375
Avustralya	44	855
Kanada	49	434
İsveç	17	300

Tablo 1'de görüldüğü üzere nöroçeşitlilik çalışmalarının yayınlandığı ülkeler bazında ABD ve İngiltere'nin ağırlığı göze çarpmaktadır. Yayın sayıları bakımından ABD ile İngiltere arasında görece yakınlık olduğu belirtilebilir. Ancak atıf sayısı noktasında İngiltere'nin alana yön veren bir öncülüğünden bahsedilebilir. Nöroçeşitlilik alanında yayınlanan çalışmaların akademik anlamda

öncüsü, büyük oranda aldığı atıflar göz önünde tutulduğunda İngiltere olduğu görülmektedir. Bu noktada yayımlanan çalışmaların, taramanın yapıldığı dizin kapsamında Kıta Avrupa'sı özelinden ziyade dünya genelinde bir görünüm ortaya koyduğu belirtilebilir. Nitekim Avustralya ve Kanada yapılan çalışmalardaki atıf sayıları bunu kanıtlar düzeydedir.

3.3. Yayınların yapıldığı kurumlar

Akademi, her daim bağımsız olup akademik çalışma yapma çabasından olanlar bilfiil hep kendi istekleri ve amaçları doğrultusunda literatürü inşaaya katkı sunmuşlardır demek, tam anlamıyla doğru olmayacaktır. Bugün adı bilinen, temel kaynak olarak gösterilen çalışmalardan bir kısmının esasında bir şirket için, bir kurum için veya bir devlet için özel olarak sipariş uğraşı sürecinde ortaya çıktığından bahsedilebilir. Dolayısıyla bir alanda, bir konuda, bir ülkede veya bir kurum özelinde yapılan çalışmaların hangi kurumlarda kaleme alındığı veya yayınlandığı bilgisi alanın geldiği nokta ile gittiği noktaya dair ipuçları verebilir. Buna binaen, bu çalışma kapsamında yapılan tarama ile listelenen çalışmalar arasında da farklı kurumlara bağlılık söz konusudur. Bu kapsamda nöroçeşitlilik alanında yapılan çalışmaların veri tabanı üzerinde çalışmaların yayınlandığı kurumlar bakımından 1 ve üzeri yayını olan kurum sayısı listelendiğinde, oldukça büyük bir veri tablosu ortaya çıkmaktadır. Bu verinin daha anlamlı olabilmesi adına nöroçeşitlilik konusunda ilgili tarama ile ortaya çıkan listede 10 ve üzeri yayını bulunan kurum/kuruluşların listesi aşağıdaki gibidir.

Tablo 2

Yayın Kurum Sayısı

Kurumlar	Yayın sayısı	Ülke	Şehir
Londra Üniversitesi	79	Birleşik Krallık	Londra
Kaliforniya Üniversitesi Sistemi	17	Amerika Birleşik Devletleri	Kaliforniya
Birmingham Üniversitesi	11	Birleşik Krallık	Birmingham
Cambridge Üniversitesi	11	Birleşik Krallık	Cambridge
Fahrenheit Üniversiteleri	10	Almanya	Berlin
La Trobe Üniversitesi	10	Avustralya	Melbourne
Edinburgh Üniversitesi	10	Birleşik Krallık	Edinburgh
Exeter Üniversitesi	10	Birleşik Krallık	Exeter
Kent Üniversitesi	10	Birleşik Krallık	Kent

Tablo 2'de görüldüğü üzere yayınlanan çalışmaların yoğunluğunda tıpkı yayınlanan çalışmaların ülke analizinde olduğu gibi İngiltere'de bulunan kurumların ağırlığı göze çarpmaktadır. Bu noktada, ilgili kurumlar arasında nöroçeşitliliğe ilişkin çalışma yapan kurumların yayın politikaları, çalışma alanı yoğunlukları ve/veya çeşitli noktalarda ortaya koydukları politikalar ile nöroçeşitlilik alanındaki çalışmalara ilişkin başka ilişkiler de kurulabilir. Bu çalışma kapsamında, bu analiz için belirtilen nispette bulgu yorumu yeterli görülmüş olup diğer araştırmacıların hizmetine sunma maksadıyla veriler yukarıdaki gibi paylaşılmıştır.

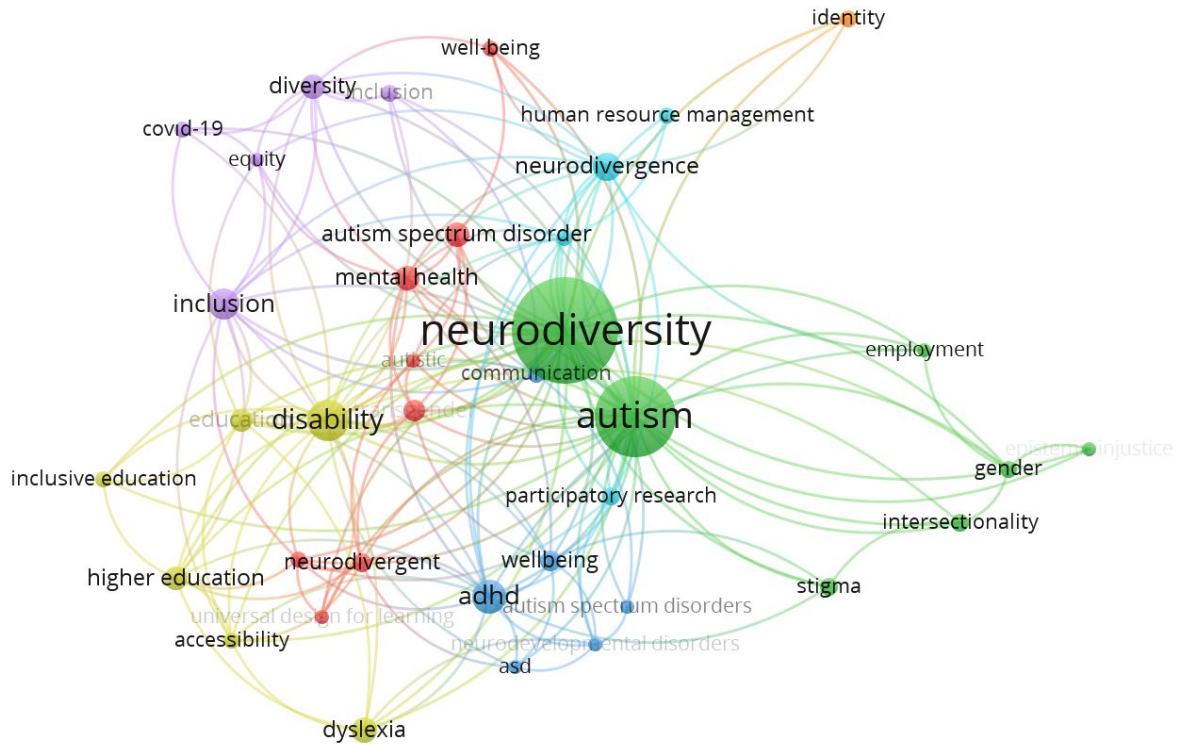
3.4. Anahtar kelime analizi

Nöroçeşitlilik kavramıyla ilgili elde edilen veriler üzerinden en sık kullanılan anahtar kelimeler analizi yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerde toplam 1363 farklı anahtar kelime kullanıldığı görülmektedir. Anlamlı sonuçlar elde edebilmek adına en az 5 kez tekrarlıma kriteri seçilerek analiz gerçekleştirilmiştir. En az 5 defa ortak kullanılan anahtar kelime sayısının 37 olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda öne çıkan bu kelimelerle nöroçeşitlilik kavramı ile çalışılan ortak konular hakkında çıkarım yapmanın mümkün olduğu ifade edilebilir.

Şekil 3

Nöroçeşitlilik Kavramı Anahtar Kelime Analizi

Şekil 3 ve Tablo 3'te görüldüğü üzere en sık tekrarlanan anahtar kelimeler “neurodiversity” (nöroçeşitlilik) (267), “autism” (otizm) 154 ve “disability” (engellilik) 41 kez tekrarlanmıştır. Yönetim alanında öne çıkan kavramların ise insan kaynakları departmanı çalışanları açısından önem arz ettiği söylenebilir. Tabloda da yer alan esenlik (iyi oluş), zihinsel sağlık ve iletişim gibi konuların özellikle nöroçeşitli bireylerin işe alınması ve sonrasındaki süreçlerin doğru yönetilebilmesi açısından insan kaynakları çalışmaları bağlamında değerlendirildiği/değerlendirilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Tablo 3

Nöroçeşitlilik Kavramı Anahtar Kelime Analizi

Anahtar Kelimeler	Tekrarlanma Sayısı	Toplam Bağlantı Sayısı
Neurodiversity (Nöroçeşitlilik)	267	1263
Autism (Otizm)	154	742
Disability (Engellilik)	41	231
ADHD (DEHB)	28	164
Inclusion (Kapsama)	23	119
(...)	-	-
Well-being (Esenlik)	16	71
Mental Health (Zihinsel Sağlık)	14	81
Communication (İletişim)	7	16
Human Resource Management (İKY)	6	24

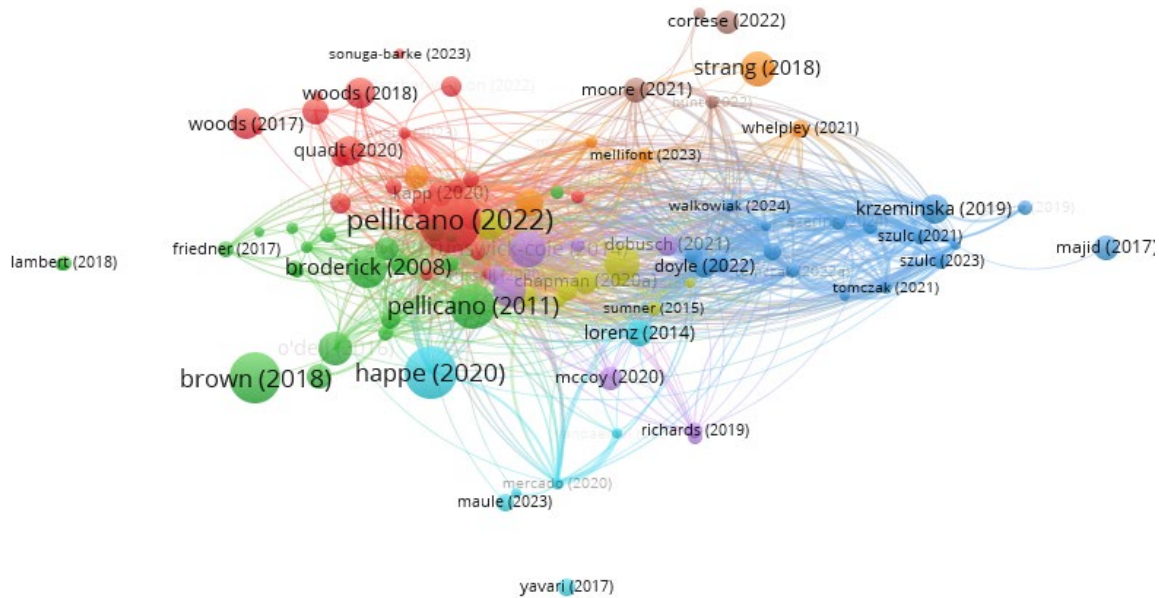
Şekil 3 ve Tablo 3 incelendiğinde, anahtar sözcük analizinde İKY ile nöroçeşitlilik arasındaki bağın görece daha zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum mevcut durum bakımından bir “zayıflık” olarak değerlendirilebileceği gibi aynı ilgili bağa eğilen çalışma sayısının artırılması noktasında bir “fırsat” olarak görülebilir. Nitekim buna ilişkin çalışma sayısının görmezden gelinemeyecek kadar çok olması, görece bu fikri destekler niteliktedir.

3.5. Dokümanların bibliyometrik eşleşme analizi

Kessler (1963) tarafından geliştirilen bibliyografik eşleşme kavramı, bilimsel çalışmaların ortak referanslarının bu çalışmalar arasında önemli bir ilişki olduğu hipotezine dayanmaktadır. Nitekim Kessler, bir makalenin bibliyografyasının yazarın akademik çevresini yansıttığını ve iki çalışmanın benzer referanslar içermesinin, aralarında gizil bir ilişki olduğunu gösterdiğini ileri sürmektedir. Bibliyografik eşleşme analizinde toplam 546 doküman yer almaktadır. Anlamlı sonuçlar elde edebilmek için kısıtlamaya gidilerek bir dokümanın en az 10 atıf alması kriterleri seçilmiş ve toplamda 106 belgeye ulaşılmıştır. Bu 106 belgenin her biri için, diğer belgelerle olan bibliyografik bağlantıları aşağıda yer almaktadır.

Şekil 4

Nöroçeşitlilik Kavramı Dokümanların Bibliyometrik Eşleşme Analizi

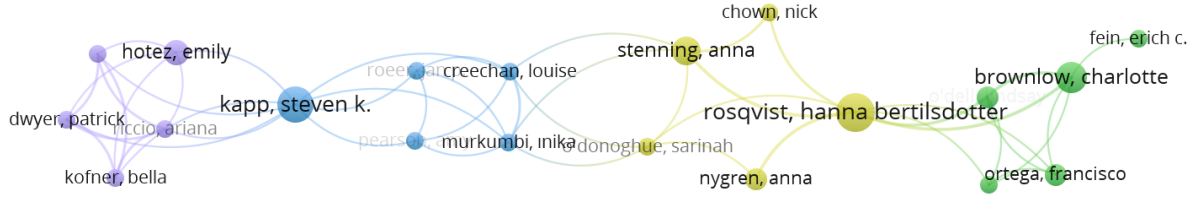
Bibliyografik eşleşme analizindeki 106 doküman içerisinde öne çıkan çalışmalara dair veriler şu şekildedir; Pellicano (2022)'nin yaptığı çalışmanın (Annual Research Review: Shifting from 'normal science'to neurodiversity in autism science) atıf sayısının 233 ve toplam bağlantı gücünün 262 olduğu görülmüştür. Akabinde Happe (2020) ve Baron-Cohen (2017)'in yaptıkları çalışmada 176'sar atıf aldıkları görülmektedir. Şekildeki bağlantılar, yoğunluklarına göre değerlendirildiğinde merkezi konumda olan yazarların çevresindeki belgelerle yüksek bibliyometrik benzerlik taşıdığını ifade etmektedir.

3.6. Ortak Yazarlık Analizi

Ortak yazarlık analizi, bir araştırma alanındaki bilim insanları arasındaki etkileşimleri incelemektedir. Ortak yazarlık, bilim insanları arasındaki resmi bir entelektüel iş birliği yolu olduğundan bilim insanlarının kendi aralarında nasıl etkileşime girdiklerini (bağlı kurumlar ve ülkeler gibi ilişkili yazar nitelikleri dahil) anlamak önemlidir (Cisneros vd., 2018). İlgili kümeler aşağıdaki Şekil 5'te farklı renklerde verilmiştir.

Şekil 5

Nöroçeşitlilik Kavramı Ortak Yazarlık Bağları Analizi

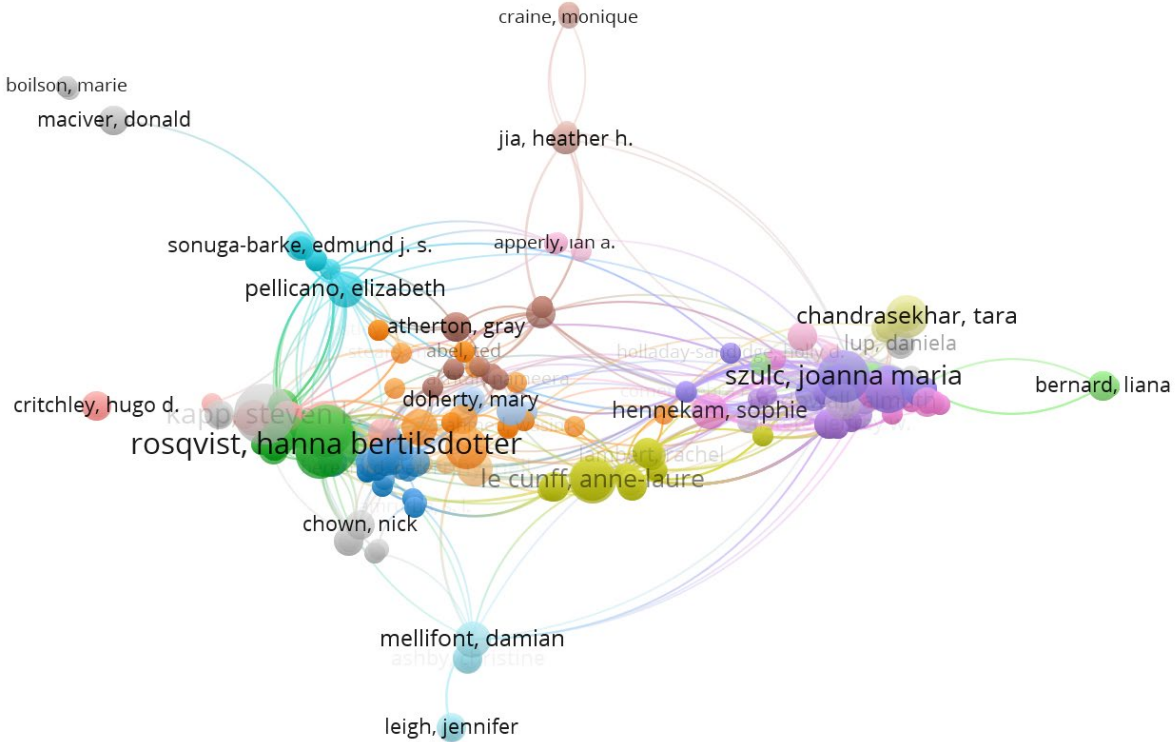
Bu kapsamda Şekil 5'te veriler üzerinde ortak yazarlık analizi yapılmıştır. Yapılan analizde en az 2 çalışması olan ve atıf alıp almaması önemli olmaksızın ilgili yazarların ağ haritası oluşturulmuştur. Oluşturulan ağ haritasında 4 farklı küme ve toplamda 111 bağlantı bulunmaktadır.

3.7. Yazarların Atıf Analizi

Atıf analizi, atıfların bir yayının diğerine atıf yapmasıyla oluşan yayınlar arasındaki bağlantıları gösteren haritalama yöntemidir (Appio, Cesaroni & Di Minin, 2014). Yazar bilgileri ve aralarındaki bağlantılara Şekil 6 ve Tablo 4'te yer verilmiştir.

Şekil 6

Yazarların Atıf Analizi

Bu kapsamda Şekil 6'da elde edilen veriler üzerinden yazarların atıf analizi yapılmıştır. Verilerde toplam 1496 farklı yazarın yer aldığı görülmektedir. Analizin daha anlamlı olabilmesi adına en az bir çalışması ve en az 1 atıfı olan 890 yazar analize dahil edilmiştir.

Tablo 4'te 200 ve üzerinde atıf alan yazarlara yer verilmiştir. En çok atıf alan yazarın ise Elizabeth Pelicano olduğu görülmektedir.

Tablo 4*Nöroçeşitlilik Kavramı Anahtar Kelime Analizi*

Yazar	Atıf sayısı
Pellicano, Elizabeth	381
Den Houting, Jacqueline	233
Rosqvist, Hanna Bertilsson	216
Austin, Robert D.	204

3.8. Dizin kategorisi

Yapılan taramada Web of Science'ın kullanıcıya sunduğu analiz imkânları çerçevesinde WoS'un belirlediği kategorileri ile ortaya koyduğu farklılığa Tablo 5'te yer verilmiştir. Kategorik olarak ilgili anahtar kelime 1 ve üzeri çalışma bulunan tüm çalışmalar listelendiğinde ortaya çıkan veri anlamlı bulunmadığından, ilgili dizinde yalnızca 10 ve üzeri doküman bulunan çalışmalar tablo halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5*Dizin Kategorisi*

Sıra	Web of Science Kategorileri	Doküman Sayısı
1.	Eğitim	126
2.	Sosyal Bilimler Disiplinlerarası	85
3.	Yönetim	59
4.	Davranış Bilimleri	50
5.	Sosyoloji	50
6.	Uygulamalı Psikoloji	46
7.	Psikoloji	42
8.	Gelişimsel Psikoloji	41
9.	Rehabilitasyon	40
10.	Halk Çevre İş Sağlığı	37
11.	Nörobilimler	32
12.	Deneysel Psikoloji	31
13.	Sosyal Sorunlar	31
14.	Psikiyatri	29
15.	Biyomedikal Sosyal Bilimler	28
16.	Multidisipliner Psikoloji	26
17.	Multidisipliner Bilimler	24
18.	Konaklama Eğlence Spor Turizm	20
19.	Multidisipliner Beşerî Bilimler	14
20.	Klinik Psikoloji	14
21.	İşletme	13
22.	Sosyal Psikoloji	13
23.	Çevre Çalışmaları	10

Tablo 5'te görüldüğü üzere nöroçeşitlilikle ilgili çalışmaların büyük bir çoğunluğu kategorik anlamda eğitim literatürü kapsamında değerlendirilen çalışmalardır. Akabinde sosyal bilimlerde disiplinlerarası çalışmalar olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Devamında ise nöroçeşitlilik çalışmaları yönetim, davranış bilimleri, sosyoloji, psikoloji ve alt/dal alanları kapsamında değerlendirilmektedir. Bu noktada

insan kaynakları yönetimi kategorisinde nöroçeşitlilik çalışmalarının yeterince çalışılmadığı görülmektedir. Bu durum İKY alanında nöroçeşitlilik çalışmalarına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

3.9. Çalışma alanı analizi

Bu başlıkta çalışmaların araştırma alanına ilişkin veriler listelenmiştir. Bu doğrultuda ortaya çıkan veri hacmi bakımından anlamlı sonuçlar ortaya koymaması nedeniyle, burada yalnızca 10 ve üzeri doküman sayısı bulunan veriler kullanılarak bir tablo oluşturulmuştur (Tablo 6).

Tablo 6

Çalışma Alanı Analizi

Araştırma Alanları	Doküman Sayısı
Psikoloji	171
Eğitim Araştırmaları	127
Diğer Konular Sosyal Bilimler	96
İşletme Ekonomisi	72
Davranış Bilimleri	50
Sosyoloji	50
Rehabilitasyon	40
Çevre ve İş Sağlığı	37
Nörobilim Nöroloji	34
Sosyal Sorunlar	31
Psikiyatri	29
Biyomedikal Sosyal Bilimler	28
Bilim Teknoloji Diğer Konular	24
Diğer Konular Sanat ve Beşerî Bilimler	20
Bilgisayar Bilimi	10

Tablo 6’da görüldüğü üzere nöroçeşitlilik çalışmalarının büyük bir çoğunluğu psikoloji araştırması alanında yer almaktadır.

3.10. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri analizi

“Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), Birleşmiş Milletler üyeleri tarafından 2016 yılında faaliyete geçirilerek 2030 yılının sonuna kadar ulaşılması gereken Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi hedeflerini içermektedir. Bu kapsamda ulaşılması gereken 17 hedef ve 169 alt hedef belirlenmiştir. Burada hem hedeflere ulaşmak için gerekli adımlar hem de göstergeler bulunmaktadır (SDGTS, t.y.).

WoS üzerinden Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile mikro atıf konuları kümelerinin eşlendiği kategoriden kategoriye eşleşme analizi ilk olarak 2022 yılında yapılmıştır. 2024 yılında ise atıf konuları kümelenmesi SKA’larla eşleştirilerek güncellenmiştir (Incites, 2024). Bu çalışma ile yapılan tarama kapsamında da ilgili nöroçeşitli çalışmaların hangi hedef ve alt hedeflere odaklandığı aşağıdaki tabloda ifade edilmektedir.

Tablo 7*Çalışma Alanı Analizi*

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	Kayıt Sayısı
03 İyi Sağlık ve Refah	308
04 Nitelikli Eğitim	81
05 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	26
01 Yoksulluğa Son	6
10 Eşitsizliklerin Azaltılması	5
16 Barış ve Adalet Güçlü Kurumlar	5
09 Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	4
11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	4
08 İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	3

Tablo 7’de görüldüğü üzere nöroçeşitlilikle ilgili öne çıkan hedeflerden ilki “İyi Sağlık ve Refah”, ikincisi ise “Nitelikli Eğitim”dir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH’ler) ile nöroçeşitlilik arasında doğrudan ve dolaylı bağlantılar bulunmaktadır. Nöroçeşitli bireyler (otizm, DEHB, disleksi vb.) genellikle sağlık hizmetlerine erişimde zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu hedef, nöroçeşitli bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasını ve refah düzeylerinin artırılmasını içermektedir. Örneğin nöroçeşitli öğrenciler, eğitim sistemlerinde genellikle dezavantajlı konumda bulunabilirler. Bu noktada ilköğretim, ortaokul ve lise dönemlerinde bu çeşitliliğin anlaşılmasına yönelik bilgilendirmeler yapılabilir. Ancak bu süreç sadece okullarla sınırlı bırakılmayarak hali hazırda iş yaşamında bulunan bireylerin de nöroçeşitliliğin ve nöroçeşitli bireyleri daha iyi anlamalarına yönelik eğitimlerle genişletilmelidir. Çünkü sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi, çalışanların sosyal sorumluluk ilkelerine uygun ve ekonomik açıdan sürdürülebilir bir şekilde işe alım, seçim, geliştirme ve yerleştirme süreçlerinin uzun vadeli bir bakış açısıyla planlanması ve yürütülmesini ifade etmektedir (Ehnert vd., 2014). Nitekim insan kaynakları yönetiminin temel amaçlarından birisi de çalışanların refahını sağlamak ve sürdürmektir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmanın işyerinde nöroçeşitlilik alanındaki mevcut literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. İlk olarak, çalışmamız bu alandaki araştırma eğilimlerini, temel odak noktalarını ve yüksek etkili yayınları ortaya koyarak nöroçeşitlilik literatürünün kapsamlı bir haritasını sunmuştur. Nöroçeşitlilik kavramı, yönetim alanında giderek artan bir ilgi görmektedir. Özellikle nöroçeşitliliğe sahip bireylerin işgücüne katılımı konusunun literatürde nispeten yeni bir araştırma alanı olması dikkat çekmektedir.

Nöroçeşitlilik alanındaki akademik ilgi 2016 sonrasında belirgin bir ivme kazanmış ve 2024’e kadar küresel literatürde önemli bir araştırma odağı haline gelmiştir. Elde edilen bulgular, nöroçeşitlilik araştırmalarının coğrafi dağılımında büyük bir dengesizlik olduğunu ortaya koymaktadır: Çalışmaların büyük çoğunluğu ABD, İngiltere, Avustralya ve Kanada gibi ülkelerde gerçekleştirilmiştir. Bu bulgulara paralel olarak, işyerinde nöroçeşitlilik literatürüne en fazla katkı sağlayan ülke Amerika Birleşik Devletleri’dir. Bunu Birleşik Krallık, Avustralya gibi diğer Anglosakson ülkeleri ve Polonya’dan araştırmacılar takip etmektedir (Rollnik-Sadowska & Grabińska, 2024). ABD yayın sayısı açısından lider konumda olsa da İngiltere’nin atıf performansı, bu alandaki teorik ve metodolojik etkiyi yansıtmaktadır. Öte yandan Asya ve Afrika gibi bölgelerde nöroçeşitlilik üzerine yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu durum, nöroçeşitliliğin küresel perspektifler ve farklı kültürel bağlamlarda

nasıl ele alındığına dair tartışmaların geliştirilmesini önemli kılmaktadır. Literatürde özellikle otizm dışı nöroçeşitli bireylerin (örneğin ADHD, disleksi) iş hayatındaki deneyimlerine dair sınırlı ampirik veri bulunmaktadır. Bu boşluk, politika yapıcılar ve işverenler için uygulamaya dönük müdahale stratejilerinin eksikliğini doğurmaktadır.

Nöroçeşitlilikle ilgili en fazla yayın yapılan disiplinlere bakıldığında sırasıyla Education Educational Research (125), Social Sciences Interdisciplinary (85) ve Management (59) öne çıkmaktadır. Yönetim alanında en üretken yazarlar arasında Szulc J. M., Ali M., Tomczak M.T. ve Vogus T.J. dikkat çekmektedir. Polonya'dan Joanna Maria Szulc (Gdansk University of Technology) en fazla yayın yapan araştırmacı olarak öne çıkmakta ve bu bulgu Rollnik-Sadowska ve Grabińska'nın (2024) çalışmalarıyla örtüşmektedir.

Yönetim alanındaki çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 2024'te 14, 2023'te 9 ve 2022'de 7 yayınlı araştırmaların büyük bölümünün son üç yılda gerçekleştirildiği görülmektedir. Yönetim alanında toplam 59 çalışma tespit edilmiştir. Veriler ışığında insan kaynakları bağlamına odaklanıldığında ise yayın başlıkları arasında "insan kaynakları yönetimi"nin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Bu eğilim doğrultusunda, özellikle öğrenme gücü gibi nörolojik temelli farklılıkların iş yaşamına yansımalarını ele alan çalışmalar dikkat çekmektedir. Sumner ve Brown (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, insan kaynakları yönetimi kapsamında nöroçeşitlilik kavramı ele alınmakta ve öğrenme gücü çeken bireylerin işe alım, eğitim ve kariyer gelişimi süreçlerinde karşılaştıkları yapısal zorluklar irdelenmektedir. Söz konusu çalışma, insan kaynakları yönetimi literatüründe nöroçeşitliliğin artan önemine işaret etmesi açısından anlamlıdır.

Disiplinlerarası nitelikteki araştırmaların ağırlıklı olarak eğitim ve sosyal bilimlere odaklı olduğu görülmekte; özellikle Pellicano, Happé ve Baron-Cohen gibi yazarların çalışmaları alana yön vermektedir. Elde edilen bulgular, nöroçeşitliliğin akademik ve pratik bağlamlarda kapsayıcı politikalar geliştirmek için kritik bir perspektif sunduğunu ortaya koyarken, özellikle kurumsal düzeydeki araştırma boşluklarının doldurulması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda insan kaynakları yönetimi ve işletme stratejileri başta olmak üzere multidisipliner çalışmaların artırılması, alanın geleceği açısından önemli bir adım olacaktır.

Bibliyometrik analiz sonuçlarına göre, nöroçeşitlilik alanında en yoğun üretimin otizm, kapsayıcı istihdam ve işveren perspektifi konularında gerçekleştiği görülmektedir. Bu bulgu, alanın bireysel farklılıkların tanınmasına ve çeşitliliğe duyarlı insan kaynakları politikalarının geliştirilmesine yönelik bir yönelim içinde olduğunu ortaya koymaktadır. ABD ve Birleşik Krallık gibi ülkelerde yapılan çalışmaların ise uygulamaya dönük ve kurumsal strateji geliştirme odaklı olması, nöroçeşitlilik konusunun küresel düzeyde işyeri politikaları bağlamında geliştiğini göstermektedir. Türkiye bağlamında ise nöroçeşitli bireylerin istihdam deneyimlerine ilişkin ampirik çalışmaların yok denecek kadar az olması, alanın gelişimi açısından önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Ayrıca, mevcut yayınların çoğunlukla nöroçeşitliliği yalnızca otizm odağında ele alması (Arı, 2021; Efeoğlu & Kılınçarslan, 2021), dikkat eksikliği, disleksi gibi diğer nöroçeşitli bireylerin göz ardı edildiğini göstermektedir.

Türkiye'de nöroçeşitli bireylerin iş gücüne katılımına ilişkin hem akademik hem de kurumsal düzeyde belirgin bir boşluk olduğu görülmektedir. Mevcut akademik çalışmaların büyük ölçüde otizm spektrum bozukluğu odağında sınırlı sayıda ölçek uyarlaması ve betimsel analizlere dayandığı (Kacar & Doğru, 2025); dikkat eksikliği, disleksi ve davranış bozuklukları gibi diğer nöroçeşitli bireylerin ise işyeri bağlamında ele alınmadığı dikkat çekmektedir.

Bu çalışma ile nöroçeşitlilik kavramına ilişkin genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Gelecek araştırmalarda ulusal literatürde nöroçeşitlilik konularının incelenmesi önerilmektedir. İnsan kaynakları perspektifinden bakıldığında, nöroçeşitli bireylerin işe alım süreçlerinde karşılaştıkları

engellerin azaltılması için geleneksel değerlendirme yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Örneğin, yetenek testleri veya yazılı sınavlar gibi araçlara alternatif olarak iş simülasyonları gibi yöntemler geliştirilmelidir. Ayrıca nöroçeşitliliğin iş dünyasındaki etkileri henüz yeterince araştırılmamıştır. Gelecek çalışmalarda nöroçeşitli bireylerin istihdam süreçlerindeki engeller, işyeri uyum stratejileri ve nöroçeşitliliğin organizasyonel performansa etkileri gibi konulara odaklanılabilir. Aynı şekilde gelecek araştırmalarda, Türkiye’deki işverenlerin nöroçeşitlilik konusundaki tutumlarını ile farkındalıklarını ölçen nitel ya da nicel çalışmalar yapılması; ayrıca istihdam politikalarına dair vaka analizlerinin artırılması önerilmektedir. Son olarak, işyerlerinde nöroçeşitlilik yönetimine ilişkin vaka çalışmaları veya nitel yöntemlerle derinlemesine mülakatlar önerilebilir.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Web of Science (WoS) veri tabanındaki çalışmaların analize dahil edilmesi (yalnızca İngilizce literatürün taranması), Scopus, PubMed ve ProQuest gibi diğer uluslararası veri tabanlarının ve çevrimiçi erişime açık olmayan kaynakların dışarıda bırakılması çalışmanın önemli kısıtları arasında yer almaktadır.

Kaynakça

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Addison-Wesley.
- Appio, F. P., Cesaroni, F., & Di Minin, A. (2014). Visualizing the structure and bridges of the intellectual property management and strategy literature: A document co-citation analysis. *Scientometrics*, 101, 623-661.
- Arı, İ. Y. (2021). İşverenin otizm spektrum bozukluğu olan işçilere karşı borçlarının değerlendirilmesi. *Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 163-168.
- Baron-Cohen, S. (2017). Editorial Perspective: Neurodiversity—a revolutionary concept for autism and psychiatry. *Journal of child psychology and psychiatry*, 58(6), 744-747.
- Bölte, S., Carpinı, J. A., Black, M.H., Toomingas, A., Jansson, F., Marschik, P. B., Girdler, S., & Jonsson, M. (2024). Career Guidance and Employment Issues for Neurodivergent Individuals: A Scoping Review and Stakeholder Consultation. *Human Resource Management*, 64, 201-227. <https://doi.org/10.1002/hrm.22259>
- Cisneros, L., Ibanescu, M., Keen, C., Lobato-Calleros, O., & Niebla-Zatarain, J. (2018). Bibliometric study of family business succession between 1939 and 2017: Mapping and analyzing authors' networks. *Scientometrics*, 117, 919-951.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296.
- Doyle, N. (2020). Neurodiversity at work: A biopsychosocial model and the impact on working adults. *British Medical Bulletin*, 135(1), 108-125. <https://doi.org/10.1093/bmb/ldaa021>
- Drader-Mazza, N., Lopez-Kidwell, V., Kanwal, F., Reger, R. K., & Vogus, T. J. (2024). The double empathy problem and person-environment fit: Mutual understanding and bidirectional adjustment in autistic talent acquisition. *Human Resource Management*, 64, 181-199. <https://doi.org/10.1002/hrm.22258>
- Efeoglu, İ. E., & Kılınçarslan, Ö. (2021). Çalışma hayatında otizmlı bireyler ve aileleri üzerine fenomenolojik bir araştırma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 37-66.
- Ehnert, I., Harry, W., & Zink, K. J. (2014). Sustainability and HRM. In Ehnert, I., Harry, W., Zink, K. (Eds) *Sustainability and human resource management*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-37524-8_1
- Ezerins, M. E., Simon, L. S., Vogus, T. J., Gabriel, A. S., Calderwood, C., & Rosen, C. C. (2023). Autism and employment: A review of the “new frontier” of diversity research. *Journal of Management*, 50(3), 1102-1144. <https://doi.org/10.1177/01492063231193362>
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Penguin Books.
- Happé, F., & Frith, U. (2020). Annual research review: Looking back to look forward-changes in the concept of autism and implications for future research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 218-232.
- Incites (2024). *Sustainable development goals*. <https://incites.zendesk.com/hc/en-gb/articles/22586106727185-Sustainable-Development-Goals> Erişim Tarihi: 11.01.2025

- Kacar, G. V., & Doğru, S. S. Y. (2025). Otizm çalışma becerileri ölçeği (OÇBÖ): Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of International Educational Sciences*, 12(42), 149-164.
- Kessler, M. M. (1963). Bibliographic coupling between scientific papers. *American Documentation*, 14(1), 10-25.
- Khan, M. H., Grabarski, M. K., Ali, M., & Buckmaster, S. (2022). Insights into creating and managing an inclusive neurodiverse workplace for positive outcomes: A multistaged theoretical framework. *Group & Organization Management*, 48(5), 1339-1386. <http://dx.doi.org/10.1177/10596011221133583>
- Kraus, S., Breier, M., Lim, W. M., Dabić, M., Kumar, S., Kancan D., Mukherjee, D., Corvello V., Piñeiro-Chousa, J., Liguori, E., Palacios-Marqués, D., Schiavone F., Ferraris A., Fernandez, C., & Ferreira, J. J. (2022). Literature reviews as independent studies: Guidelines for academic practice. *Journal of Management Review*, 16, 2577-2595. <https://doi.org/10.1007/s11846-022-00588-8>
- Krzeminska, A., Austin, R. D., Bruyère, S. M., & Hedley, D. (2019). The advantages and challenges of neurodiversity employment in organizations. *Journal of Management & Organization*, 25(4), 453-463. <https://doi.org/10.1017/jmo.2019.58>
- Pellicano, E., & den Houting, J. (2022). Annual Research Review: Shifting from 'normal science' to neurodiversity in autism science. *Journal of child psychology and psychiatry*, 63(4), 381-396.
- Ragazou, K., Passas, I., Garefalakis, A., & Dimou, I. (2022). Investigating the research trends on strategic ambidexterity, agility, and open innovation in SMEs: Perceptions from bibliometric analysis. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 8(3), 118.
- Ratten, V. (2024). Neurodiversity and inclusive social value management practices. *Journal of Management & Organization*, 1-9. <https://doi.org/10.1017/jmo.2024.76>
- Rollnik-Sadowska, E., & Grabińska, V. (2024). Managing neurodiversity in workplaces: A review and future research agenda for sustainable human resource management. *Sustainability*, 16(15), 6594. <https://doi.org/10.3390/su16156594>
- SDGS (t.y.). Do you know all 17 SDGs? <https://sdgs.un.org/goals> (Erişim Tarihi 03.01.2025).
- Singer, J. (1999). Why can't you be normal for once in your life? From a 'problem with no name' to the emergence of a new category of difference. In M. Corker & S. French (Eds.), *Disability Discourse* (pp. 59-67). Open University Press.
- Sumner, K. E., & Brown, T. J. (2015). Neurodiversity and human resource management: Employer challenges for applicants and employees with learning disabilities. *Psychologist-Manager Journal*, 18(2), 77-85. <https://doi.org/10.1037/mgr0000031>
- Tajfel, H., & Turner, J. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In Austin, W. G., & Worchel, S. (Eds.). *The social psychology of intergroup relations* (pp. 56-65). Oxford University Press.
- Van Eck, N.J. & Waltman, L. (2021). *Vosviewer manual, manual for Vosviewer version 1.6.17*. <https://www.vosviewer.com/download> (Erişim Tarihi: 04.01.2025).
- Walker, N. (2021). *Neuroqueer heresies: Notes on the neurodiversity paradigm, autistic empowerment, and postnormal possibilities*. Autonomous Press.
- Walters, A. S. (2024). Neurodiversity in children: Accommodate or celebrate? *The Brown University Child and Adolescent Behavior Letter*, 41(1), 8-8. <https://doi.org/10.1002/cbl.30840>

Makale Bilgi Formu

Yazarların Katkıları: Muhammed Yusuf Ertek; çalışmanın konusu, yöntemi ve kapsamının belirlenmesi, bibliyometrik analizlerin gerçekleştirilmesi, analizlerin yorumlanması, literatür taraması, VOSviewer görselleştirmelerinin hazırlanması ve son kontrol dahil olmak üzere çalışmanın tüm aşamalarında katkı sunmuştur. Nesrin Kaplan; çalışmanın konusu, yöntemi ve kapsamının belirlenmesi, bibliyometrik analizlerin gerçekleştirilmesi, analizlerin yorumlanması, literatür taraması, VOSviewer görselleştirmelerinin hazırlanması ve son kontrol dahil olmak üzere çalışmanın tüm aşamalarında katkı sunmuştur. Ramazan Furkan Özkul; çalışmanın konusu, yöntemi ve kapsamının belirlenmesi, bibliyometrik analizlerin gerçekleştirilmesi, analizlerin yorumlanması, literatür taraması, VOSviewer görselleştirmelerinin hazırlanması ve son kontrol dahil olmak üzere çalışmanın tüm aşamalarında katkı sunmuştur. Seyhan Özdemir; çalışmanın konusu, yöntemi ve kapsamının belirlenmesi, bibliyometrik analizlerin gerçekleştirilmesi, analizlerin yorumlanması, literatür taraması, VOSviewer görselleştirmelerinin hazırlanması ve son kontrol dahil olmak üzere çalışmanın tüm aşamalarında katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zeka Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zeka aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.